מנין שלא יאמר אדם לה' עולה לה' מנחה לה' תודה לה' שלמים ת"ל [1]קרבן לה' וק"ו ומה זה שלא נתכוון אלא להזכיר שם שמים על הקרבן אמרה תורה קרבן לה' לבטלה על אחת כמה וכמה לימא כתנאי [א]בש"א כינויי כינויין אסורין ובה"א [א]כינויי כינויין מותרין מאי לאו מ"ד כינויי כינויין אסורין קסבר [ב](כינויי) כינויין לשון אומות הן ולמ"ד מותרים קסבר לשון שבדו להן חכמים לא דכולי עלמא כינויין לשון אומות הן וב"ש סברי בהני נמי משתעי אומות ובית הלל סברי בהני לא משתעי אומות ואיבעית אימא ב"ש סברי גזרינן כינויי כינויין משום כינויין וב"ה סברי לא גזרינן כינויי כינויין משום כינויין: ה"ד כינויי כינויין דנדרים תני רב יוסף מקנמנא מקנחנא מקנסנא ה"ד כינויי כינויין דחרם תני מפשאה (א) חרקים חרכים חרפים כינויי כינויין דנזירות תני רב יוסף מחזקנא מנזחנא מפיחנא איבעיא להו מיפחזנא מאי מיתחזנא מאי מיתעזנא מאי אמר ליה רבינא לרב אשי קינמא (קינמא) מאי קונם קאמר או דילמא [2]קינמן בשם קאמר א"ל רב אחא בריה דרב חייא לרב אשי קינה מאי קינה של תרנגולין קאמר או דילמא לשון דקונם (ב) תיבעי כינויי כינויין דשבועה ה"ד שבואל שבותיאל שקוקאל שבואל שבואל בן גרשום משמע אלא שבובאל שבותיאל שקוקאל (ג) מהו אמר שמואל אמר אשיבתא לא אמר כלום אשקיקא לא אמר כלום [ג]קרינשא לא אמר כלום: נדר במוהי הרי אלו כינויין: תניא [ד]רשב"ג אומר האומר [ב]במוהי לא אמר כלום במומתא דאמר מוהי הרי אלו כינויין לשבועה: **מתני'** [ג]האומר (ד) לחולין שאוכל לך לא כשר ולא דכי טהור וטמא נותר ופיגול אסור [ד]כאימרא כדירים כעצים כאשים כמזבח כהיכל כירושלים נדר באחד מכל משמשי המזבח אע"פ שלא הזכיר קרבן ה"ז נדר בקרבן רבי יהודה אומר האומר ירושלים לא אמר כלום:

גמ'

רש"י

מנין שלא יאמר אדם לה' עולה וכו'. דילמא אמר לה' ולא גמר לדיבור זה דלא אמר קרבן וקא מפיק שם שמים לבטלה אלא לכתחילה בעי למימר עולה והדר לה': **כינויי כינויין אסורין.** שאם נדר בכינויי כינויין. דקסבר כינויין דתנן במתניתין לשון אומות הם ומשום הכי אם כינה בלשון אחר מהני לשון אומות חשיב נמי נדר ואסור: **ולמאן דאמר מותר קסבר לשון שבדו להם חכמים.** ומשום הכי מותרים דהני הוא דבדו להן חכמים אסורים אבל אם כינה בלשון אחר דלא בדו להן חכמים מותרין: **בהני נמי משתעי אומות.** והני נמי הוו ככינויין עצמן דמתניתין ואסירי: **ובית הלל סברי לא משתעי אומות הכי.** ולאו לשון אומות נינהו ומותרין: **גזרינן כינויי כינויין.** דאסירי אטו כינויין עצמן דמתני' דלשון אומות: **מקנמנא מקנחנא מקנסנא.** דקונם קונח קונס היינו כינויין עצמן אבל בהאי לשון מקנמנא מקנחנא מקנסנא היינו כינויי כינויין: **תני מפשאה.** שם חכם: **חרקייא חרכייא.** כמו חרק חרך: **מיפחזנא מאי מיתחזנא מאי.** דמתחלף במנזחנא מי הוי כינויי כינויין אליבא דמאן דאסר: **או דילמא קינמן קאמר.** ולאו כלום הוא: **שבואל בן גרשום משמע.** דכתיב ושבואל בן גרשום נגיד על האוצרות (דה"א כו) ולא משמע לשון שבועה: **נדר במוהי.** כמו מומתא: **מתני' האומר.** לחבירו לא חולין שאוכל לך (ה) ליהוי מה שאוכל לך אלא קרבן ליהוי אסור: או שאמר לא כשר שאוכל לך לא טהור שאוכל לך או שאמר טמא שאוכל לך או נותר או פיגול בכל הני לשונות הוי נדר ואסור: **כאימרא.** שאמר הרי עלי כאימרא דמשמע כבש תמידין: **כדירים.** כדיר בהמות של קרבן ואית דאמרי כדיר העצים: **כעצים.** משמע כעצי המערכה: **כאשים.** כאשו של מזבח: **או נדר באחד מכל משמשי מזבח.** בכלי המזבח כמזרק או כמחתה אסור באותו חפץ שנדר בו:

גמ'

ר"ן

וב"ה סברי הכי לא משתעי אומות. כלומר דאפי' משתעי הכי ליתיה מעיקר לשון אלא דמנייהו משתבשי בהכי ולאו לישנא הוא. וקיימא לן כר' יוחנן דאמר לשון אומות הם וקי"ל נמי דכנויי כינויין מותרין: **תניא רשב"ג אומר נדר במוהי לא אמר כלום במומתא דאמר מוהי הרי אלו כינויין לשבועה.** וה"פ דרשב"ג לפרושי מתני' אתא דכי קתני נדר במוהי לא דאמר במוהי בלחוד אלא דאמר במומתא דאמר מוהי כלומר בשבועה שנשבע משה כדכתיב (שמות ב) ויואל משה לשבת את האיש ומש"ה תנן נדר במוהי דאילו אמר שבועה שקוקה במוהי היה משמע דאמר במוהי בלחוד ומש"ה תנן נדר לאשמועינן דבעינן שיזכיר נדרו של משה דהיינו שבועה והיינו דקאמר רבן שמעון בן גמליאל במומתא [דאמר] מוהי. ואית דגרסי במומי במומתא לא אמר כלום מומי מומתא הרי אלו כינויין לשבועה וה"פ דרבן שמעון בן גמליאל אתא למימר דאילו אמר בבי"ת לא הוי כינוי לשבועה וכי תנן במומי לא שיאמר כן עם בי"ת אלא בלא בי"ת ולהך גירסא הא דלא תנן שבותה שקוקה מומי ותנן נדר במומי משום דשבותה שקוקה נגזרים משבועה מה שאין כן במומי ולפי שהן כינויים חלוקים [הפסיק] ביניהן בנדר:

מתני' לחולין שאוכל לך לכשר לדכי. כולהו בפתחות הלמ"ד קרינן להו ומש"ה אסור דמשתמעי לא חולין אלא קרבן לא כשר אלא אסור לא דכי אלא אסור דאשכחן הכי[ה] גבי היתר כדאמרינן (עדיות פ"ח מ"ד) העיד יוסף בן יועזר על איל קמצא שהוא דכן וקרא נמי כתיב[ו] כל צפור טהורה כלומר מותרת הלכך כי אמר לא כשר ולא דכי אלא אסור קאמר. וכי תימא אלא אסור משום איסור קאמר ולא משום נדר והוה ליה כמתפיס בדבר האסור ולא מיתסר

תוספות

מ"ד אסור קסבר לשון אומות הן. וה"נ משתעי אומות מ"ד מותר קסבר לשון שבדו חכמים (בנזיר) כינויי [כינויין] לא בדו: **איבעיא להו מפזיחנא מאי.** אדסליק מיניה קאי לכך נקט מפזיחנא קודם מפקיחנ' מאי מכדיקנא מאי וא"ת אמאי לא מיבעיא כמו כן גבי קונס בהפוך האותיות מקימנא מאי וכו' וי"ל כיון שיש מימי"ן [נ"א עייני"ן] תכופין יחד אין זה נראה כינוי כלל אבל תימה דה"ל למיבעיא מנקימנא מאי וכו' וי"ל דהא פשיטא דלעולם אות ראשונה לא תזוז ממקומה: **רשב"ג אומר במוהי במומתא לא אמר כלום.** פר"י לפי שנראה שתי תיבות כמו תיבה בפני עצמה פר"י דפליג אתנא קמא דמתניתין דקתני נדר במוהי ודוקא קאמר לשון זה במתני' שאמר במוהי בבי"ת ואפ"ה מהניא א"כ פליג ארשב"ג דהכא: **לחולין שאוכל לך.** ול"ג לא חולין: **לא כשר ולא דכי.** ר"ל בקרבן לא כשר ולא דכי דכשרות וטהרה לא שייך כ"א בקרבנות שיש קפידה בטהרתם וכן גבי בשר קרבנות דוקא אמר פסול וכשר דגבי חולין שייך איסור והיתר: **טמא.** תימה למה לי טמא השתא לא דכי מהני לאסור (ו) טמא כ"ש טמא בהדיא וי"ל דסד"א דדוקא לא דכי שהזכיר טהרה קצת שייך בקרבנות שצריכין לנהוג בטהרה אבל טמא בהדיא הוי אמינא אדרבא משתמע דבר שנוהגים בו טומאה דהיינו חולין קמ"ל דבקרבן טומאה קאמר: **נותר ופיגול.** אע"ג דהוי דבר האסור דמתפיס בעיקר קדושת הקרבן שנעשה נותר ופיגול: **כאימרא.** יש לפרש כאימרא תמידא אי נמי ולד חטאת אי נמי אילו של אברהם אבינו: **כדירים.** של קרבנות א"נ כדיר של עצים ולפי ששני עניני דיר הן לכך נקט לשון רבים כדירים: **בעצים.** עצי מערכה: **באשים.** הקרבן עצמו קאמר אשה ריח ניחוח ובירושלמי מפרש כעצים שני גזירי עצים כאשים שלהביות של מזבח דאש של מזבח מועלין בו כדאיתא ביומא (דף מו:): **משמשי מזבח.** מפרש בירושלמי כגון מחתה:

פירוש הרא"ש

וב"ה סברי. דאין לנו לתפוס אלא עיקר הלשון: **תני רב יוסף מקנמנא.** יראה שכך היה מקובל רב יוסף שלעגי השפה שבאותו הלשון מדברים כן וכן הנך לשונות דמבעיא ליה יש שהיו אומרים שהמופלגים בעלוג היו המדברים כן: **מפשאה.** שם חכם: **שבואל שבואל בן גרשם משמע.** ואין דרך לעשות שבועה שם של אדם: **במוהי לא אמר כלום.** שנראה שהבי"ת היא משם התיבה ואין במשמעותיה כלום והיינו טעמא דבמומתא אבל מוהי ומומתא הן כנויין לשבועה דשבועה מתרגמינן מומתא ומוהי דומה לאומי וישבע מתרגמינן ואומי: **מתני' לחולין שאוכל לך.** הלמ"ד נקוד בפתח והוי כמו לא חולין ומשמעו לא חולין אלא קרבן ליהוי מה שאוכל לך: **לא כשר.** משמע לא כשר אלא פסול והיינו קדשים דשייך בהו כשרות ופסלות: **לא דכי.** לא מותר כמו איל קמצא דכן (עדיות פ"ח מ"ד) משמע לא מותר אלא אסור והיינו קדשים אע"ג דנבלה וטרפה נמי אסורין התנן לקמן בפ"ב (דף יח:) דסתם נדרים להחמיר דכיון דלדעתו להתפיסו בנדר אמרינן לדבר הנדור נתכוון: **טהור טמא נותר ופגול אסור.** אם אמר טהור או טמא שאוכל לך דהיינו קדשים שנוהג בהם טומאה וטהרה ואע"ג דתרומה נמי שייך בה טומאה וטהרה סתם נדרים להחמיר: **נותר.** קדשים שנותרו: **פגול.** שחשב עליהם בשעת עבודה לאכלם חוץ לזמנן או חוץ למקומן: **אסור.** לפי שהתחיל בכ"ף הפסיק באיסורא: **באימרא.** כטלה הקרבן: **בדירים.** כלשכת העצים או כלשכת הטלאים: **בעצים.** שני גזרי עצים: **באשים.** קרבנות. ירושלמי כאש המזבח: **בהיכל בירושלים.** קסבר חומת העיר ומגדלותיה משירי הלשכה אתו. ירושלמי כמזבח כקרבנות המזבח כהיכל כקרבנות ההיכל כירושלים כקרבנות ירושלים והכי מסתבר דהא לא קאמר כחומת ירושלים: **באחד מכל משמשי המזבח.** מזרקות מחתות ומזלגות: **הרי נדר זה בקרבן.** כאילו התפיס בקרבן וסתם נודר בקרבן מתפיס: **האומר ירושלים.** בלא כ"ף לא אמר כלום:

עין משפט נר מצוה

מז א מיי' פ"א מהל' נדרים הלכה יז סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סימן רז:

מח ב מיי' פ"ב מהל' שבועות הל' ה טוש"ע יו"ד סי' רלז סעי' י:

מט ג מיי' פ"א מהל' נדרים הל' [יב] יח סמג שם טוי"ד סי' רד:

נ ד מיי' שם הלכה יד סמג שם טוש"ע י"ד סי' רד סעי' ב:

הגהות הב"ח

(א) גמ' תני מפשאה טחרקים חרכים וכו' תני רב יוסף מנזקנא מנוחנא: (ב) שם דקונס תיבעי. נ"ב תו' לעיל ז. פי' כמו תיקו: (ג) שם שקוקאל אמר שמואל כל"ל ותיבת מהו נמחק: (ד) שם במשנה האומר (לחולין שאוכל לך) תא"מ ונ"ב ס"א לא חולין שאוכל: (ה) רש"י ד"ה האומר וכו' שאוכל לך לא חולין ליהוי מה שאוכל: (ו) תד"ה טמא תימה וכו' מהני לאסור דהוי כאילו אמר טמא כ"ש טמא בהדיא וכו' קצת דשייך וכו' קמ"ל דבקרבן טמא קאמר:

מסורת הש"ס

א) [תוספתא נזיר רפ"א],
ב) טעות הדפוס,
ג) [גיר' הערוך קורנסא],
ד) [תוספת' פ"א], ה) [דכי רש"ש], ו) [דברים יד],

תורה אור השלם

1. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַייָ מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן תַּקְרִיבוּ אֶת קָרְבַּנְכֶם: ויקרא א ב
2. וְאַתָּה קַח לְךָ בְּשָׂמִים רֹאשׁ מָר דְּרוֹר חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְקִנְּמָן בֶּשֶׂם מַחֲצִיתוֹ חֲמִשִּׁים וּמָאתָיִם וּקְנֵה בֹשֶׂם חֲמִשִּׁים וּמָאתָיִם: שמות ל כג

מוסף רש"י

לא כשר ולא דכי. ה"ג כשר לדכי טהור, כלומר שאמר לו כשר מה שאוכל לך, או טהור, אסור לאכול משלו, שעשאו כהקדש כשר או טהור או טמא, שאין דרך לשון בני אדם להזכיר טומאה וטהרה אלא בקדשים, ולדכי כמו לא דכי, כלומר לא כשר, כדאמרינן העיד יוסף בן צרידה על איל קמצא דכי, כלומר כשר (ראמ"ה בשמו).